

Hoop in plaats van doemdenken

‘Groene’ encycliek *Laudato si’* plaatst ecologisch vraagstuk in de katholieke leer in

- ▶ Paus slaat alarm over teloorgang milieu
- ▶ Rijmt milieuvraagstuk aan algemeen welzijn en ieders levensstijl
- ▶ Verleent klimaatdebat een morele dimensie

Erik DE SMET

Met de encycliek *Laudato si’* – vertaald „Geprezen zijt Gij”, een zin uit het *Zonnelied* van Franciscus van Assisi – levert de paus een document af dat nu al wordt vergeleken met *Rerum novarum* uit 1891, het ijkpunt voor de sociale leer van de Kerk.

De paus gebruikt straffe taal: „Nooit had de mensheid meer macht over zichzelf, maar het lijkt erop dat we die niet wijs kunnen gebruiken” en „de aarde, onze thuis, lijkt almaar meer op een vuilnisbelt”. Paus Franciscus’ encycliek is zowel een alarmkreet over de teloorgang van het milieu, onze obsessie met consumptie en de uitputting van de aarde, als een boodschap van hoop en een oproep tot engagement.

Een centraal begrip in de tekst is ‘integrale ecologie’, het samenspel van het ecologische denken met de sociale en economische werkelijkheid. Twee grote principes komen naar voren: het algemeen welzijn en de zorg voor de komende generaties. Ecologische verloedering en menselijk onrecht zijn volgens de paus immers nauw verweven.

„Opnieuw beginnen, dat is waartoe de paus oproept”, zegt mgr. Luc Van Looy, de bisschop van Gent. „Dat kan door kleine gebaren te stellen: geen plas-

tic tasjes gebruiken, afval sorteren, geen drinkwater verspillen, het openbaar vervoer gebruiken. Soberheid is nog een kernwoord dat de weg moet helpen wijzen naar een leven in solidariteit.”

Komt de Kerk niet wat laat met die aandacht voor milieu en ecologie? Karel Malfliet van Eco-kerk: „Tien jaar geleden werd onze organisatie opgericht op verzoek van de Belgische bisschoppen om de band te leggen tussen ecologie en christelijke spiritualiteit. *Laudato si’* kon geen beter verjaardagscadeau zijn. Eco-kerk is ingebed in het Netwerk Rechtvaardigheid en Vrede, wat ons verbindt met de ontwikkeling in het Zuiden.”

De pauselijke oproep tot verandering van onze levensstijl sluit naadloos aan bij wat Eco-kerk nu al doet. „Niet toevallig doopten we onze lopende actie *Het klimaat verandert ook mij*,” zegt Malfliet. „Wij hebben het over de ‘cultuur van het genoeg’. De paus geeft in zijn tekst tal van goede voorbeelden, wij stelden een concrete checklist op om via kleine stappen onze ecologische voetafdruk te verkleinen.”

„De aarde, onze thuis, lijkt almaar meer op een vuilnisbelt”

Anders dan andere encyclieken is de tekst niet uitsluitend gericht aan priesters en bisschoppen, of zelfs aan christenen, maar „aan allen”, want de toekomst van de wereld gaat iedereen aan. Hoe ontvangt de niet-kerkelijke ecologische beweging *Laudato si’*?

Mathias Bienstman van de Bond Beter Leefmilieu, de koepel van milieubewegingen, reageert al-

vast positief. „In veel landen die er in het klimaatdebat toe doen, is de Kerk richtinggevend”, zegt hij. „Ik denk bijvoorbeeld aan Polen, dat in het debat lang op de rem heeft gestaan. Boeiend is dat de paus aan het klimaatdebat het verhaal van morele verantwoordelijkheid toevoegt, terwijl dat voorheen vaak beperkt bleef tot de groene economie. Sterk is ook dat hij de klimaatkwes- tie beschouwt als een sociaal vraagstuk. Het is hem om meer te doen dan om een duurzame levensstijl, het gaat ook om solidariteit.”

Net als de milieubeweging is paus Franciscus ervan overtuigd dat fossiele brandstoffen (steenkool, aardolie, gas) geen toekomst hebben en betreurt hij de trage beslissingen van politici in de overgang naar schonere energie. Bienstmans: „Er is echter geen weg terug meer. Terecht spreekt paus Franciscus van obstructiepolitiek waarachter economische en ideologische belangen schuilgaan. Vooral onder republikeinen in de Verenigde Staten wordt de rol van de mens in het broeikas- effect ontkend. De paus benadrukt net die verantwoordelijkheid.”

De encycliek heeft het niet over kernenergie, maar des te meer over steenkool. „Bij ons lokt kernenergie debatten uit, wereldwijd is het goed voor slechts enkele procenten van de energieproductie”, zegt Bienstmans. „De encycliek sluit aan bij de wetenschappelijke consensus: we moeten zo snel mogelijk stoppen met steenkool, de meest vervuilende energiebron.”

Meer over de achtergronden van *Laudato si’* op nieuw.kerknet.be.

Reageren op dit artikel? Dat kan op lezersbrieven@kerknet.be

STANDPUNT

Luk VANMAERCKE

De Kerk moet haar ijsschots verlaten

„Hij heeft alweer zijn momentum niet gemist, paus Franciscus. Zijn ecologische encycliek *Laudato si’* was wereldnieuws. Niemand kon de kerkvader negeren. Zijn fans juichten, zijn critici gromden. Velen waren met verstomming geslagen door de klare taal die hij sprak. Zelfs op Twitter pakte hij uit met haarscherpe quotes, die geen mens verkeerd kon begrijpen. In de Verenigde Staten reageerden Republikeinse presidentskandidaten zeer verstoord, omdat hun discours haaks staat op de boodschap van de paus. Wereldwijd stelden commentatoren dat deze encycliek een groot moreel impact kan hebben in het klimaatdebat.

Het staat natuurlijk iedereen vrij om voor of tegen de standpunten van deze paus te zijn, maar niemand kan ontkennen dat zijn stellingen helder en betekenisvol zijn. Wanneer hadden we dat voor het laatst meegemaakt, een paus die één van de belangrijkste debatten van deze tijd naar zijn hand kan zetten?

Franciscus heeft alvast strategisch de juiste keuze gemaakt. De Kerk moet durven te wegen op het maatschappelijke debat. Meer nog, dat is precies wat we ook in ons land nodig hebben. Want de Kerk zit hier veel te vaak in het defensief. De ontkerkelijking ondermijnde haar slagkracht, de schandalen maakten haar angstig. Bij de Kerk en de gelovigen in ons land overheerst het gevoel dat de media en de hedendaagse samenleving hen niet langer begrijpen. Dat is een correcte inschatting, maar waarom zouden we ons daarbij neerleggen?

Veel katholieken gedragen zich vandaag te veel zoals de apostelen na Hemelvaart. Ze zoeken steun bij elkaar, zonderen zich af uit de samenleving. De buitenwereld is bedreigend, binnen lijkt het knus. We zitten op een smeltende ijsschots en onze reactie is: steeds dichter bij elkaar kruipen. Van die strategie valt weinig heil te verwachten.

Ook de Belgische kerkleiding stelt zich te defensief op. Het zou voor vele gelovigen een opsteker zijn indien de bisschoppen in ons land hun stem vaker en luider lieten horen. We willen weten wat ze denken over prangende kwesties als armoede, vergrijzing, eenzaamheid, verstedelijking, vluchtelingen, jongeren, onderwijs... Daarom deze oproep: beste bisschoppen, neem een voorbeeld aan paus Franciscus en toon dat de volgelingen van Christus springlevend zijn. Laat jullie stem niet alleen horen wanneer jullie gedwongen worden te reageren op echte of vermeende schandalen, maar kies zelf jullie momenten. Schuw de media niet, maar omhels ze. Wees niet bang van Facebook of Twitter, maar gebruik die nieuwe kanalen als virtuele preekstoelen van de eenentwintigste eeuw. Betreed het publieke forum, want daar moet het gebeuren. Beschouw de moderne samenleving niet als vijandig gebied, maar als het huis waarin we met z'n allen wonen.

Met *Laudato si’* doet paus Franciscus veel meer dan de Kerk een ecologische visie geven. Hij laat haar opnieuw meespelen op het wereldtoneel. En dat doet hij telkens weer. Hij gaat geen thema uit de weg. Elke standpunt dat hij inneemt, is kristalhelder. Zeker, hij is de lachende, vriendelijke paus. Maar hij is ook een durver, een lefgozer. Niet van plan om de Kerk zachtjes te laten uitdoven als een oude kaars. Hij probeert niet krampachtig iedereen te vriend te houden, maar spreekt klare taal vanuit evangelische gedrevenheid. Jezus is herkenbaar in zijn woorden en daden.

In onze contreien moeten Kerk en gelovigen dringend zijn voorbeeld volgen. Het geloof is geen louter privézaak, het heeft een publiek belang. Onze bisschoppen zijn wijze mensen met het hart op de juiste plaats. Net daarom willen we hen vaker horen en zien. Angst is een slechte raadgever. Wat we moeten doen, is dit: van onze smeltende ijsschots springen en nieuwe grond opzoeken. Laat dat voor de volgende aartsbisschop de absolute topprioriteit zijn.”

Reageren op dit artikel? Dat kan op lezersbrieven@kerknet.be

Inwoners van arme landen lijden het meest onder de klimaatverandering. © Belga Image